

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİNİN
İSTANBUL OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULUNCA
SEÇİLEN CEZA HUKUKU ~~.....~~
KOMİSYONU RAPORUDUR

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

17 Haziran 1977 gününde Genel Kurulca seçilen komisyonumuz çalışmalarına görev bölümü yaparak başlamış, Komisyon Başkanlığına Av. Necla Fertan, Raportörlüğe Av. Gülçin Çaylıgil'in seçilmesinden sonra incelemesine T.B.B. Yönetim Kurulu İstanbul ve İzmir Barolarınca hazırlanmış olan tasarıları esas olarak almıştır.

Ceza Yasası, Ceza Usulü Yargılamaları Yasası, cezaların infazı hakkındaki Yasa, Askeri Ceza Yasası, Askeri Mahkemeler kuruluş ve yargılama usulü Yasalarında saptayabildiği Antidemokratik hükümleri kısa gerekçeleriyle aşağıda belirtilmiştir.

Komisyonumuz saptadığı Antidemokratik hükümlerin dışında ceza yasamızda suçla ceza arasındaki, örneğin TCK. nun 50. maddesinde eşit olmayan orantılarında genel bir inceleme konusu yapılması gereğine inanmaktadır. Ancak bu ve benzeri konular Komisyona verilmiş görevin dışında olduğundan sadece bu konuya değinilmekle yetinilmiştir.

Yıllardır uygulamalarda görülen aksaklık ve Antidemokratik hükümlerin kaldırılması çabalarının olumlu bir sonuca bağlanması içten dileğimizdir.

KOMİSYON ÜYELERİ

<u>Adı Soyadı</u>	<u>Bağlı olduğu Baro</u>
Av. Fuat Akkoyunlu	Gümüşhane Barosu
Av. Gülçin Çaylıgil	İstanbul "
Av. Hasan Basri Güder	İzmir "
Av. İlhami Güven	Ankara "
Av. İsmet Çalık	Uşak "
Av. Necla Fertan	İstanbul "
Av. Şerafettin Kaya	Muş "
Av. Turgut Bulut	Bursa "
Av. Turhan Özgüner	İçel "
Av. Vedat Burcuoğlu	Balıkesir "

Türk Ceza Kanunu

Madde : 11 ve 12

T.B.B. ğinin 8.nci genel kurul toplantısında gerekçeleri açıklandığı üzere ölüm cezası; yaşama hakkının özüne dokunduğu gibi "İnsan Haysiyetiyle bağdaşmayan" bir ceza olduğundan Anayasanın 11/2 nci ve 14/4 ncü maddelerine aykırıdır. Bu nedenle; ceza çeşitlerini sayan 11 nci maddeden "İdam" kelimesi ve 12 nci maddenin tümü kaldırılmalıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun öteki maddelerinde ve başka kanunlarda, faile idam cezası verileceğine ilişkin hükümler "faile müebbet ağır hapis cezası verilir" biçiminde değiştirilmelidir. (Anayasanın 64 ncü maddesinde T.B.M.Meclisine "Mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek" görev ve yetkisini veren hüküm ölüm cezasının yasalardan çıkarılmasına bağlı olarak kaldırılmalıdır.

Madde : 40/1

Uygulamada, göz altında bulunma süresi cezadan indirilmekte ise de kanuna bu konuda açıklık getirmek için 40/1 nci madde şu biçime sokulmalıdır: "Tutukluluk ve göz altı süreleri cezadan indirilir."

Madde : 46/1

Bir insan hareketlerinde ya serbesttir ya değildir. İki sinin ortası olamaz. Bu nedenle 46/1 nci maddedeki "Şuurunun veya harekâtının serbestisini tamamen kaldıracak surette" deyiminden "tamamen" sözcüğü çıkarılmalıdır.

Madde : 46/3

Suç işlediği zaman akıl hastası olduğu saptanmış olan, bu nedenle ceza sorumluluğu bulunmayan bir kişi; kısa bir süre içinde iyileşse bile onu bir yıl muhafaza ve tedavi altında tutmak hukuk anlayışıyla bağdaşmaz. Bu nedenle, 46/3 deki "Yalnız, maznuna isnat olunan suç ağır hapis cezasını müstelzim ise bu müddet bir seneden az olamaz." cümlesi kaldırılmalıdır.

Madde : 47

Bir insan hareketlerinde ya serbesttir ya da değil. İki sinin ortası olamaz. Bu nedenle "Fiili işlediği zaman şuurunun veya harekâtının serbestisini ehemmiyetli derecede azaltacak surette aklı maluliyete müptela olan "kimseye, azaltılarak da olsa, ceza verileceğini gösteren 47 nci madde kaldırılmalıdır.

Madde : 54 ve 55

Madde 54 te, yaş nedeniyle, müebbet ağır hapis on seneye, 24 yıllık ağır yarıya (12 yıla) indiriliyor. Madde: 55 te de müebbet hapis, 15 yıla, 24 yıllık ağır hapis üçte bire kadarı indirilerek 16 yıla iniyor. Suçla ceza arasındaki bu orantısız durum giderilmelidir.

Madde : 64/2

Bu maddede müebbet hapis 20 yıla indirilirken, 24 yıllık ağır hapsin de sadece altıda biri indirildiğinden o da 20 yıla inmiş oluyor. Bu ikincisindeki indirim göğaltılmalı, böylece suçla ceza arasındaki orantı sağlanmalıdır.

Madde : 99/3

Herkes; kendisi hakkında yapılmış olan bir şikâyetin haksızlığını ispat edebilmelidir. Bu, Anayasanın 31 nci maddesinin zorunlu bir sonucudur.

Oysa, 99/3 ncü maddede "Kanunda yazılı haller müstesna olmak üzere, vazgeçme onu kabul etmeyen maznuna tesir etmez. "denmek suretiyle, kimi hallerde, şikâyetten vazgeçmenin sanık kabul etmese bile geçerli olabileceği belirtiliyor. Bu maddedeki "kanunda yazılı haller müstesna olmak üzere " deyimini, Anayasanın 31 nci maddesi hükümüne aykırı olduğundan kaldırılmalıdır.

Madde 141 ve 142

Bu maddeler aylemi değil fikri, düşünceyi cezalandırmaktadır. Hukuk devletinde "fikir suçu" olamayacağından bu maddeler Anayasanın 2 nci maddesine aykırıdır. Ayrıca düşünce ve bilim özgürlüğünü de sınırladığından Anayasanın 20 nci ve 21 nci maddelerine de aykırıdır. Bu nedenlerle, kaldırılmalıdır.

Madde : 143

Bu madde derneğe girmek ve dernek kurmak hakkını hükümetin iznine bağlı tutmakla adigeçen hakları kısıtlamaktadır bu nedenle kaldırılmalıdır.

Madde : 145/2 ve 3

"Milli renkleri taşıyan her hangibir bayrak'ı ceza kanununun tatbikatında Türk bayrağı sayan; "bayraktan başka herhangi bir sey üzerinde bulunan milli renkleri tahkir kasdiyle bulunduğu yerden söküp kaldıran'a ceza veren hüküm; Anayasanın 12 nci maddesinde yazılı eşitlik ilkesine aykırıdır. Çünkü, bu madde; örneğin forması beyaz-kırmızı renkli olan bir spor klübüne, Türkiye'deki öteki spor klüplerine göre bir ayrıcalık tanımaktadır. Bu nedenle, 145/2 nci madde; "Ceza kanununun tatbikatında Türk Bayrağından maksat devletin resmi bayrağıdır. " biçiminde değiştirilmeli, 145/3 kaldırılmalıdır.

Madde : 151

Kaldırılmalıdır.

Madde : 153

Antimilitarist ve dünya barışını, silahsızlanmayı savunmaya yönelik düşünceleri cezalandırma sonucunu yarattığından Antidemokratiktir. Kaldırılmalıdır.

Madde : 154

Basın suçunun yayımla teşekkül etmesi ilkesine aykırılı yönünden Antidemokratiktir. Kaldırılmalıdır.

Madde : 155

Basın özgürlüğünü sınırlayıcı niteliği açık olduğundan ve madde müphem olduğundan kaldırılmalıdır.

Madde : 158 ve 159

Türk Ceza Yasasınının 266. 480. ve 482 nci maddesindeki unsurlara göre demokratik esaslara uygun ölçülerde yeniden düzenlenmeli ve özellikle eleştiri hakkını ortadan kaldırmayacak unsurlar belirtilmelidir.

Madde : 162

Kaldırılmalıdır.

Madde : 163

Bu madde de 141 ve 142 nci maddeler gibi, bir eylemi değil fikri, düşünceyi cezalandırmaktadır. Anayasanın 2 nci ve 20 nci ve 21 nci maddelerine aykırıdır. Kaldırılmalıdır.

Madde : 173/3

Sürgün cezası; 647 sayılı kanunun geçici 2 nci maddesiyle kaldırılmış olduğu halde, 173/3 ncu maddedeki "Emniyeti Umumiye nezareti altına alınmak cezası" sürgüne benzer bir nitelik taşımaktadır. Kaldırılmış bir cezanın başka bir adla sürüp gitmesini sağlamak sonucunu doğuran bu fıkra tamamen kaldırılmalıdır.

Madde : 174

1961 Anayasası kişiye dokunulmaz devredilmez temel haklar tanımıştır. Bu Anayasanın tanıdığı haklar nazara alınarak maddeye "Kısmen" kelimesinden sonra "Anayasanın tanıdığı haklarını" cümlesinin konması gerekir.

Madde : 175 ve 176

Layik bir devlette dinler arasında hiçbir ayırım olamayacağından bu maddelerde geçen "Devletçe tanınmış olan dinlerden biri" deyiminden "devletçe tanınmış" sözcükleri çıkarılmalıdır.

Madde : 198/1

Anayasanın 15 nci maddesine göre; "Özel hayatın gizliliğine dokunulamaz." Şu halde meşru bir neden olmadıkça sırrın ifşası mutlaka suç sayılmalıdır. Sırrın; "ifşasında zarar melhuz olan" ve "olmayan" diye çeşitlere ayrılmasına Anayasa cevaz vermez. Bu nedenle 198/1 den "ifşasında zarar melhuz olan" deyimini kaldırılmalıdır.

Madde : 201

Bu madde Anayasanın işçilere tanıdığı grev hakkını işçilerin hukuka uygun yollarla ve sendika aracılığına başvurmaksızın uygulanmasını suç sayan ve 274 - 275 sayılı kanunlara aykırı olduğundan kaldırılmalıdır.

Madde : 244

Herhangi bir memur görevini kötüye kullanırsa cezası, 240 nci maddeye göre, 6 aydan başlar. Oysa, bir hâkim; görevini kötüye kullanarak, bir kimse hakkında kayırma veya kötülük amacıyla kanuna aykırı karar verirse onun cezası 244 ncu maddeye göre üç aydan başlar. Bu; hâkimlere tanınmış bir ayrıcalık niteliğinde olduğundan Anayasaya aykırıdır. Ayrıcalık kaldırılmalıdır.

Madde : 296

Muhbirlik, Türk Kamucuyunda şeref kırıcı bir hal sayıldığından bir kimseyi muhbirliğe zorlamak Anayasanın 10 ncu maddesine aykırı düşer. Bu nedenle, 296 ncu maddede "Her kim (...) faili gizlemeye yardım eder, yahut hakkında yakalama veya tevkif müzekkeresi çıkarılmış olan bir kimsenin saklı bulunduğu yeri bildiği halde yetkili mercilere derhal haber vermez ise (...) hapis cezasına mahkum olur." biçimindeki cümlenin (Yahut) sözcüğünden başlayıp (Haber vermez) sözcüklerine kadar olan bölümü çıkarılmalıdır.

Madde : 312

Bu maddede yer alan "cemiyetin muhtelif sınıfların umumunun emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete sürükleme" suçu çoğulcu demokratik ilkelere aykırıdır. Maddeden çıkarılmalıdır.

Madde : 375 ve 383/2

455 nci madde; genel olarak te tedbirsizlik ile ölüme neden olan kimseye verilecek cezayı iki yıl haptisten başlatır. Oysa 375 nci maddeye göre: Tedbirsizlikle

meydana gelen su basması yüzünden ölüme sebep olan kimseye verilecek ceza altı aydan başlar.

383/2 maddeye göre de; yine tedbirsizlikle yangın veya batma sonucu "Ölüm vukua gelirse" faile verilecek ceza bir yıl ağır haptisten başlar. Tedbirsizliğin bu özel hallerini cezalandırmak için ayrı ayrı hükümler konması eşitlik ilkesine aykırıdır. Cezaların şahsa göreliği ilkesi 455 nci maddenin alt ve üst sınırları arasında hüküm verme yoluyla sağlanabileceğinden 375 nci maddenin ikinci cümlesiyle 383 nci maddenin ikinci fıkrası kaldırılmalıdır.

Madde : 421

Anayasanın 12 nci maddesine göre; "Herkes, cinsiyet gözetmeksizin kanun önünde eşittir. "Bu medenle, 421 nci maddede" Kadınlara ve genç erkeklere söz atanlar (...) hapsolunur. "cümlesinde" "genç" sözcüğü çıkarılmalıdır.

Madde : 424

"Mağdur olanların içtimai mevki ve vaziyetlerine ve tecavüzün şumul ve mahiyeti derecesine göre mahkemece takdir edilecek tazminat dahi ayrıca hükmolunur." Biçimindeki maddede "mağdur olanların içtimai mevki ve vaziyetlerine ve "kelimeleri; eşitlik ilkesi gereği kaldırılmalıdır.

Madde : 426

Maddeye "Mezkur evrak ve eşya müsadere ve imha olunur" biçiminde yeni bir fıkra eklenmeli. Ayrıca "Bilim ve San'at eserleri bu madde kapsamı dışındadır" şeklinde bir fıkra daha ilâve olunmalı.

Madde : 427

426 nci maddeye yapılan ilâve karşısında bu madde tamamen kaldırılmalıdır.

Madde : 429

Bu maddede "Kadın" sözcüklerinin yerlerine "kimse" sözcüğü konarak kadın Erkek eşitliği sağlanmalıdır.

Madde : 434

Eşitlik ilkesinin sağlanması için bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları şu biçime sokulmalıdır.

"Kaçırılan veya alıkonulan kimse ile sanık veya hükümlülerden biri arasında evlenme vukuunda sanık hakkında kamu davası ve hüküm verilmiş ise cezanın çöktirilmesi tecil olunur.

Zaman aşımı haddine kadar, kaçırılan tarafından haksız olarak vukua getirilmiş bir sebeple boğanmaya hükmedilirse takibat yenilenir.

Evvelce hüküm verilmiş ise ceza çöktirilir.

Madde : 435 ve 436

Medeni Kanun; 18 yaşını bitirmiş kimseyi reşit saydığı gibi Ceza Kanunumuz da cezaya tam ehliyet için 21 yaşın bitmesi koşulunu aramamış; 18 yaşın bitmiş olmasını yeter saymıştır. Böyle olunca, sanığa verilecek ceza bakımından mağdurun yaşının önem taşıdığı hallerde de sınırı 21 yaşa kadar uzatmamak, 18 yaşın bitmiş olmasıyla yetinmek gerekir. Sanığın, 18 yaşını bitirmekle tam irade serbestliğine ulaştığını kabul etmek, buna karşılık 21 yaşını bitirmemiş bir mağdurun ise iradesini serbest

saymamak eşitlik ilkesine ve hukuk anlayışına ters düşer. Bu nedenle, 435 ve 436 nci maddelerde mağdur için gösterilen " 21 yaşını bitirmemiş olma" koşulu "18 yaşını bitirmemiş" diye düzeltilmelidir.

Madde : 438

Fuhşu kendine meslek edinen bir kadının da temel hak ve özgürlükleri herkesin ki gibi Anayasanın güvencesi altındadır. Onun için böyle bir kadının zorla ırzına geçen ya da onu zorla kaçıran kişinin cezasını azaltan 438 nci madde Anayasaya aykırıdır. Kaldırılmalıdır.

Madde : 440, 441, 442, 443, 444, 445

Zina çağımızın demokratik hukukunda sadece bir boşanma sebebi olabilir. Bu nedenle Türk Ceza Yasasının 440-445'ie kadar olan hükümleri kaldırılmalıdır.

Madde : 453 - 475

Yaşamak herkesin olduğu gibi gayri meşru çocukların da temel haklarındandır. Yeni doğmuş gayri meşru bir çocuğu öldürenin cezasını "Namus kurtarmak gerekçesiyle indirmek; gayri meşru çocuğun yaşama hakkının inkarı demektir ki bu, Anayasanın 11 nci maddesine aykırı olduğu gibi hukuk devleti kavramıyla de bağdaşamaz. Bu nedenle Anayasanın ikinci ve 11 nci maddelerine aykırı olan 453 nci madde kaldırılmalıdır.

Yeni doğmuş bir çocuğu, namus kurtarmak gerekçesiyle terk edenlerin cezalarının indirilmesine ilişkin 475 nci madde de aynı gerekçelerle Anayasaya aykırı olduğundan bu madde de kaldırılmalıdır.

Madde : 462

Karısını, "ağır ve şiddetli bir tahrikin husule getirdiği gazap'ın tesiri altında "öldüren koca; 449/1 ve 51/2 nci maddeler uyarınca 15 yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum edilir. Oysa, zina yapan karısını öldüren koca; 449/1 ve 462 uyarınca, ağır hapis cezasına değil hapis cezasına ve 15 yıla değil sadece 4 yıla mahkum edilir.

Her iki katil de suçu, karısının ağır ve şiddetli tahrikinin etkisi altında işlemiştir ve ikisinin de suçu aynıdır. Öyle olduğu halde biri 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırılırken ötekinin sadece 4 yıl hapis cezasıyla kurtulmasına haklı gösterecek hukuka uygun bir gerekçe bulmak olanaksızdır. Zina eden karının, yaşama hakkını zımnen inkâr anlamına gelen bu madde Anayasanın ikinci, 11 nci ve 12 nci maddelerine aykırı olduğundan kaldırılmalıdır.

Madde : 472

Öteki çocuklarını beslemekte zorluk çeken bir kadın; bir çocuk daha meydana gelmemesi için, içi kan ağlayarak, meşru çocuğunu düşürürse 469 ncu maddeye göre 1 yıldan 4 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Meşru çocuğunu düşüren bu kadın için kanuni hiç bir hafifletici sebep yoktur. Oysa, bir kadın gayri meşru cinsi ilişkilerden olma çocuğunu düşürürse, bu suçu "şeref ve namusunu kurtarmak için" işlediği gerekçesiyle 472 maddeye göre cezası üçte ikiye kadar indirilecektir. Buradaki açık adaletsizlik hukuk devleti kavramıyla bağdaşamayacak derecede büyüktür. Maddenin kaldırılması gerekir.

Madde : 481

Anayasanın 34 ncu maddesiyle ispat hakkı tanınmış olduğu halde, 481 nci maddenin ikinci fıkrasının birinci bendinde, ispat hakkı; "266, 267 ve 268 nci maddelerde beyan olunan haller müstesna olmak üzere" tanınmıştır. Anayasaya aykırı bulunan bu istisnalar kaldırılmalıdır.

Madde : 486/2

Anayasanın 31 nci maddesi "Herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle (...) savunma hakkına sahiptir. "Hükümünü taşıdığı halde 486 nci maddenin ikinci fıkrası; savunma hakkının özüne dokunur nitelikte bir sınırlama koymuştur. Bu fıkra da kalkmalıdır.

Madde : 525

Madde 173/3 deki gerekçe ile kalkmalıdır.

Cezaların İnfazı Hakkında Kanun

Madde : 1

Ölüm cezası; yaşama hakkının özüne dokunduğu gibi insan haysiyeti ile bağdaşmadığından Anayasanın 11/2 ve 14/4 ncü maddelerine aykırıdır.

(Anayasanın 64 ncü maddesinde de ölüm cezasından söz edilmekte işe de Anayasanın bu hükmü de Anayasanın ruhuna aykırıdır.)

Madde : 2

Ölüm cezası kaldırılınca ikinci madde hükümsüz kalacağından bu madde de kalkacaktır.

Ek Madde : 2

Şartla salıverme, izin gibi konularda ve hayati tehlike gösteren hastalık halinde tutuklular; hükümlülerin sahip oldukları hukuki olanaktan yoksun bulunuyorlar. Bu haksızlığı gidermek için Kanuna şu (Ek madde 2) eklenmelidir:

"Ek madde 2- Bir aydan fazla tutuklu kalan sanıklar, mahkumiyet hükümlerinin kesinleşmesi beklenmeden bu kanun hükümlerine tabi tutulurlar.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 399 ncü maddesi bu tutuklular içinde geçerlidir."

Madde: 14/2

Anayasamızın 132. maddesine göre, hiçbir kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremeyeceğinden, "Amme emniyeti için dava naklini istemek Adliye vekiline aittir" fıkrası kalkmalıdır.

Madde: 61

Anayasanın 19/3. maddesine göre kimse dini inanç ve kanaatların açıklama zorlanmayacağından, tanığa dininin sorulması antidemokratiktir. Bu nedenle 61. maddedeki "dini" sözcüğü kalkmalıdır.

Madde: 86

2 nci fıkraya şu cümle ilâve edilmelidir.

Kitap, Dergi ve gazete yayını yoluyla işlenen suçlarda subut vasıtalarından olmak üzere sadece yeteri kadar nüsha zabt olunabilir. Toplama niteliğinde zabıt kararı verilemez.

Madde: 104/3

Anayasanın 30. maddesine göre tutuklama ancak zorunlu hallerde başvurulacak bir önlemdir. 104/3 önlem değil adeta ceza niteliğindedir. Bu nedenle kalkmalıdır.

Madde: 107

Anayasanın 30. maddesine göre tutuklanan veya yakalanan kimsenin durumu hemen yakınlarına bildirileceğinden 107. deki "tutuklanmanın gayesini ihlâl etmemek şartıyla" ve "tutuklanan isterse" kısımları kalkmalıdır.

Madde:108/5

1961 Anayasanın 30. maddesinde, yakalanan kişinin engeç 24 saat sonra yargıç önüne çıkarılması zorunluymışken 12 Mart döneminde gerek Anayasanın bu maddesinde gerek usul yasasında yapılan değişikliklerle bu süre çok uzatılmıştır. Anayasanın 14. maddesine aykırı olan bu durumun giderilmesi için yargıç önüne çıkarılma süresi 24 saate indirilmelidir.

Madde: 117/son

Bir kısım tutukluların kefaletle salıverilmelerini önleyen bu fıkra Anayasanın eşitlik ilkesine aykırıdır. Esasen bu fıkranın gönderme yaptığı 200. maddenin son fıkrası Anayasa mahkemesince kaldırılmış olduğundan, bugün uygulama alanı kalmamıştır. Bu nedenle kaldırılmalıdır.

Madde:128/2

108. maddede belirttiğimiz gerekçe uyarınca bu fıkradaki "7 gün içinde" deyimini "24 saat içinde" olarak değiştirilmelidir.

Madde: 138

Bu madde yalnız 15 yaşını bitirmemiş olanlara ve akıl ve bedence sakat bulunanlara mahkemece müdafii tayin edilebileceğini kabul etmiştir. Oysa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre, parası olmasa da herkesin kendisini bir müdafii ile savunma hakkı vardır. Bu nedenle madde şu biçimde değiştirilmelidir.:

"Sanığın müdafii yoksa mahkemece kendisine bir müdafii tayin olunur. Sanığın geliri yoksa adli yardımdan yararlanır. Parası varken kendisine bir müdafii tayin etmemişse, tarifede yazılı asgari ücret kendisinden alınır."

Madde:143/1

Maddenin 1. fıkrası bugünkü durumuyla Anayasanın 31. maddesindeki savunma hakkını sınırlandıran bir maddedir. Fıkra şu şekilde değiştirilmelidir.

"Müdafii soruşturmanın her safhasında davaya ilişkin her çeşit yazı ve belgeleri incelemek hakkına sahiptir.

2 ve 3 kaldırılmalıdır. 4 aynen kalmalıdır.

Madde: 144/1

Anayasanın 31. maddesindeki savunma hakkı uyarınca 144/1 şu biçimde değiştirilmelidir.

"Gözaltına alınan veya tutuklu bulunan kişi müdafii ile her zaman görüşebilir ve mühabere edebilir."

Madde: 148/3-4

Anayasanın 137. maddesine göre savcılar yalnız idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar. Yargısal işlem ve kararlarında bağımsız olmaları gerekir. Bu nedenle Adalet Bakanı ve Valilerin, Savcılara dava açmaları için istemde bulunmalarına ilişkin 3. ve 4. fıkralar kaldırılmalıdır.

Madde: 154/1

Savcılarının yargısal işlemlerinde bağımsız olmalarına ilişkin gerekçe savcılara bu konularda yardımcı olan zabıta kuvvetleri için de geçerlidir.

Bu nedenle bağımsız bir adli zabıta kurulmalı ve 154/1. in son cümlesi şu biçimi almalıdır.

"Gerek doğrudan doğruya ve gerek adli zabıta makam ve memurları vasıtasıyla her türlü soruşturmayı yapabilirler."

Madde: 180

Anayasanın 31. maddesindeki savunma hakkı uyarınca bu maddeye şu fıkra eklenmelidir.

"Bu muamelelerin yapılması sırasında sanık ve müdahil müdafii de hazır bulunabilir."

Madde:185/2

143 ve 180. maddelerde önerdiğimiz değişiklikler uyarınca 185/2. fıkradan "müdafii" sözcüğü kaldırılmalıdır.

Madde: 189

143. maddedeki gerekçeyle 189. maddeye "Cumhuriyet müddeiumumişin'den sonra "ve müdafii" sözcükleri eklenmelidir.

Madde: 221/2

Anayasanın 31. maddesindeki savunma hakkını sınırlayan şu cümle kaldırılmalıdır.

"141. maddede yazılı hal müstesna olmak üzere müdafinin manii çıkması talik talebi için maznuna bir hak vermez"

Madde: 232/1

Anayasanın 31. maddesi uyarınca sanığa savunma hakkını tam olarak sağlamak amacıyla 232. maddenin ilk fıkrasının ilk cümlesi şu biçimi almalıdır.

"Sanık ve bilirkişilere cumhuriyet savcısı, sanık müdafii ve müdahil vekili doğrudan doğruya sorular sorabilirler." Bu taktirde sözcüklerinden itibaren fıkra aynen kalacak.

Madde: 233/2

232/1. de önerdiğimiz değişiklik nedeniyle, uygulama alanı kalmayan 2. cümle kaldırılmalıdır.

Madde: 318

Anayasanın 31. maddesine göre herkes davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkını meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle kullanabileceğinden sanık müdafininin mürafaada bulunup, müdahil vekilinin bulunamamasına ilişkin hüküm anayasaya aykırıdır. Bu nedenle maddenin ilk cümlesinde mazmunun sözcüğünden sonra "veya müdahilin" sözcüklerinin; ikinci cümlesinde maznuna sözcüğünden sonra "ve müdahile" sözcüklerinin eklenmesi gerekir.

Anayasanın savunma hakkına ilişkin aynı maddesi gereğince tutuklu sanık da mürafaada hazır bulunabilmelidir. Bu nedenle 2. fıkra kaldırılmalıdır.

Madde: 339/2-3

Şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan dolayı mahkum olmuş bir kişinin yakınlarını bu hükmün yanlışlığını ortaya koymak hakkından yoksun bırakmak Anayasanın 14. ve 31. maddelerine aykırıdır bu nedenle 1. fıkra kalmalı, 2. fıkra şu biçimi almalıdır.

"Kafi yeterli kanıt varsa mahkeme yeniden duruşma yapmaksızın mahkumun derhal beraatine karar verir.

3. fıkra kaldırılmalıdır.

Madde: 354/son

143. madde için önerdiğimiz değişiklik uyarınca son fıkradan "hakimin müsaadesiyle" sözcükleri kaldırılmalıdır.

Madde: 378

Anayasanın 31. maddesi uyarınca bu maddeye şu fıkra eklenmiştir.
"Savcı ve müdafî duruşmadan çıkarılamaz"
1696 sayılı yasayla getirilen ek maddeler,

Ek Madde: 2

Hukukun genel ilkelerinden biri olan "masumluk karinesi"ne aykırı olarak ispat külfetini sanığa yükleyen bu madde kaldırılmalıdır.

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

ASKERİ CEZA YASALARI

Askeri Yargı'nın demokratik hukuk prensipleri ile açıklanması olanaksızdır.

Askeri Yargı'da sanıkların sıfatı bakımından ayrı yasaya, ayrı usule, ayrı mahkemeye tabi olması anlayışı vardır. Bu anlayış, tabii hakim ilkesine ve İnsan Hakları Beyannamesinin, "gerek koruma gerek cezalandırmakta kanun herkes için aynıdır." diyen 6. maddesine aykırı düştüğü gibi, Askeri Yargı Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" ilkesini koyan 12. maddesine de aykırıdır.

Askeri Mahkemelerde hakim olmayan bir üyenin bulunuşunu ve Askeri Hakimler yasasını dikkate aldığımızda, Anayasa'nın 7. ve 14. maddelerine aykırılık açıkça görülmektedir.

Askeri görevin özelliklerine uyan bir mahkeme anlayışı kabul edilebilir. Fakat askeri mahkemelerin yetkilerini, bu mahkemelerin kuruluşunu açıklayan fikirleri aşan şekilde, genişleten anlayışta mahkemeleri düzenleyen yasa hükümlerinin değiştirilmesi zorunludur.

Özellikle, sivil kişilerin Askeri Yargı'da yargılanmaları yolunun kapatılması demokratik hukuk devleti gereklerindedir.

Siyasi Mahkeme olarak Askeri Mahkemelerin görevlendirilmesi tatbikatı Anayasa'nın başlangıç hükümlerine aykırıdır.

Tatbikatta, yürürlükte olan yasalar izin vermediği halde, sivillerin bir kısım basın suçlarına da Askeri Yargıda bakılmaktadır. Yasalara aykırı olan bu uygulama, aynı şekilde, Anayasa'nın başlangıç hükümlerine ve genel hukuk ilkelerine de aykırıdır.

ASKERİ CEZA KANUNU
(1632 Sayılı)Madde : 1

Ölüm cezası, (T.C.K. kaldırılmasını istediğimiz gerekçelerle) "insan haysiyeti ile bağdaşmayan" bir ceza olduğundan, Anayasanın 11/2. ve 14/4. mad. aykırı olduğundan kaldırılmalıdır.

Bu yasanın diğer maddelerinde yazılı olan (Örn.20. 55. 56. 60.) ölüm cezaları da kaldırılmalı, yerine müebbet hapis cezası konmalıdır.

Madde : 7/C

1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 18. maddesi değiştirilerek, "savaş hali" durumunun yalnızca (fiili savaş durumu) ile sınırlandırılması gerekmektedir.

Madde : 26

"Katıksız hapis" cezası Anayasa'nın 14. maddesine aykırı olduğundan kaldırılmalıdır.

Madde : 47/A

Maddenin anılan bendindeki bazı suçlara verilecek cezaların tecil edilmesine değinen hüküm Anayasanın eşitlik ilkesine ve Hakimlerin bağımsızlığı ilkesine aykırı olup kaldırılmalıdır.

Madde: 148/B

TCK 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması gerektiği düşüncesi karşısında bu madde de kalkmalıdır.

EK MADDE 1: Askeri Yargı'nın sınırlarını genişletmekte ve yargı birliği kuralını da zedelemektedir. Kaldırılmalıdır.

EK MADDE 2: Bu madde de, Askeri Yargı'nın sınırlarını genişletmekte, yargı birliği kuralını zedelemektedir. Kaldırılmalıdır.

ASKERİ MAHKEMELER KURULUŞU VE YARGILAMA USULÜ KANUNU
(353 sayılı)

Madde: 2

Askeri Mahkemelerin kuruluşunda, hakim olmayan bir subay üyenin bulunması, Anayasa'da yer alan kişi dokunulmazlığı, hakimlik teminatı, mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik niteliği, kavramları ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, bu madde Anayasanın 14. 132. 133. 134. maddelerine aykırıdır.

Madde: 3

Bu madde de 2. madde için açıkladığımız nedenlerle Antidemokratiktir.

Madde: 5

Bu madde de 2. madde için açıkladığımız nedenlerle Antidemokratiktir.

Madde: 11

Asker olmayan kişilerin, askeri mahkemelerde yargılanmalarını öngören bu madde, raporumuzun "giriş" kısmında açıkladığımız nedenlerle kaldırılmalıdır.

Özellikle, bu maddenin (D) bendi, yargı birliği kuralını açıkca ihlal etmektedir. Aynı zamanda, Anayasa'nın 7. maddesine ve kanun önünde eşitlik ilkesini getiren 12. maddesine aykırıdır. Bu madde, "kişi dokunulmazlığı ve hürriyetlerinin ancak hakim kararı ile kayıtlanabileceğini" söyleyen 14. maddesine aykırıdır. Bu madde ile Askeri Yargı'nın yargılama sınırları da genişletilerek demokratik hukuk ilkelerine ters düşülmüştür. 8.6.1972 tarihinde değiştirilen bu maddenin kaldırılması Anayasanın ve demokrasinin genel prensipleri gereğidir.

Madde : 52/son

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 18. maddesinin değiştirilerek, "Savaş hali" nin, yalnızca fiili savaş hali durumuna münhasır bırakılması gerekmektedir.

Madde: 71/D

Bu madde, Anayasanın genel ilkelerine ve C.M.U.K. genel prensiplerine aykırıdır. Bu madde, C.M.U.K. 104. maddesinin değiştirilmesi için ileri sürdüğümüz gerekçeler doğrultusunda değiştirilmelidir.

Madde: 72/1-2

Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları, her türlü suçlarda gözaltı süresi en fazla yirmidört saat olarak değiştirilmelidir.

Bu maddenin değiştirilmesi gerekçesini, C.M.U.K. da buna tekabül eden maddelerin değiştirilmesi gerekçesinde açıklamış bulunuyoruz.

Madde: 80

Bu madde de gözaltı süresi her türlü suçlarda yirmidört saat olarak değiştirilmelidir.

Madde: 85

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 18. maddesi, "savaş hali" yalnızca fiili savaş hali ile sınırlı kalmak üzere değiştirilmelidir.

Madde: 87

C.M.U.K. 138. maddesinde önerdiğimiz "mecburi müdafilik" sistemi bu madde ile de aynı nedenle getirilmelidir.

Madde: 90 - 91

C.M.U.K. 143. ve 144. maddelerinde önerdiğimiz şeklin doğrultusunda bu maddeler de değiştirilmelidir.

Madde: 116/1

2. madde için açıkladığımız nedenlerle bu madde kaldırılmalıdır.

Madde: 120/son

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 18. maddesi, "savaş hali" yalnızca fiili savaş hali ile sınırlı kalmak üzere değiştirilmelidir.

Madde: 136/4

1972 de eklenen ve savunma hakkını kısıtlayan bu fıkra kaldırılmalıdır.

Madde: 143

1402 Sy. Sıkıyönetim Kanunu'nun 18. maddesi "savaş hali" yalnızca fiili savaş hali ile sınırlı kalmak üzere değiştirilmelidir.

Madde: 145

C.M.U.K. 232. maddesi için önerdiğimiz değişiklik doğrultusunda bu madde de değiştirilmelidir.

Madde: 153/son ve Madde 160/son

1402 Sy. Sıkıyönetim Kanununun 18. maddesi, "savaş hali" yalnızca fiili savaş haliyle sınırlı kalmak üzere değiştirilmelidir.

Madde: 177

Bu madde, teyp bandını da tutanak yerine kullanabilme olanağını getirmektedir ki bu da delil sistemimize aykırıdır.

Madde: 245

Bu maddedeki ölüm cezası yukarıda açıkladığımız nedenlerle kaldırılmalıdır.

TÜSTAV TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI